

¹⁵ Fuster, en canvi, apunta la possibilitat que es tracti del pont Gros, ja existent, que comunicava amb el carrer Colon, i que fos objecte de reconstrucció. FUSTER, G. *Op. cit.* [pàg. 252].

¹⁶ ROSSELLÓ VAQUER, R. *Història de Manacor: segle XV*. Manacor, 1979 [pàg. 166].

¹⁷ ROSSELLÓ VAQUER, R. *Història de Manacor: segle XVI*. Manacor, 1991 [pàg. 85].

¹⁸ *Id.* [pàg. 76]

¹⁹ *Id.* [pàg. 66]

²⁰ SEGURA SALADO, Josep. *El quarter dels Dragons de Manacor*. Quaderns de Perlas y Cuevas, núm. 21.

Delictes, malifetes i morts de desgràcia (1650-1710)

Albert Carvajal Mesquida

Antoni Gomila Grimalt

Introducció

Durant el segle XVII l'administració de justícia en primera instància a les causes civils corria a càrrec de la figura del veguer a les ciutats de Palma i Alcúdia, i dels batles reials a cada una de les viles (entre elles Manacor), màxima autoritat en representació del rei. Aquesta mena de cúria ens ha deixat una interessant documentació sobre causes civils i criminals que, malauradament, ha arribat fins als nostres dies en un precari estat de conservació. Per mitjà de la present comunicació volem deixar constància d'alguns casos de delictes, malifetes, morts de desgràcia i execucions ocorregudes a Manacor entre 1650 i 1710. Hem consultat també diferents llibres de defuncions de l'Arxiu Parroquial així com també els llibres de sentències de l'Arxiu Municipal.

Cal recordar que els bandejats eren aquells homes que, després d'haver comès algun delictes, vivien al marge de la llei cometent tot tipus d'il·legalitats. En opinió de Mn. Pere Xamena¹, aquests criminals eren citats per la justícia i, si no acudien a la tercera citació, es publicava un ban on es declaraven pròfugs: qui els trobàs els havia d'entregar, millor morts que vius. Aquell va ser un problema que si bé tenia els seus orígens al segle XV, es generalitzà al llarg del XVII i primers anys del XVIII. Les causes que l'explicarien són, si més no, difícils d'esbrinar. A les desigualtats socials, podríem afegir-hi el pes excessiu de la justícia, sense oblidar en cap moment la pobresa i la misèria estesa arreu del poble de l'illa.

Les penes d'aquells que eren capturats eren variades i anaven des de l'execució pública (penjat a la forca i/o esquarterat), passejat a la vergonya, mutilacions d'extremitats, condemna a galeres o fins i tot desterrament.

DELICTES

Arcabussades a Son Ferrandell de Felanitx

24 d'octubre de 1651

«[...] als 28 de juliol proppasat dia de divendres a tres horas de nit poch mes o manco trobantse Antoni Fabregues natural de la vila de Manacor en la hora a la possessió de Son Ferrandell de Felanig de la qual era conductor que estava junt a les casas de dita possessio durmint en companyia de se muller Joana Fabregues y dos infants que tenia, Joan Basse brasser de la vila de Manacor induit del esperit mal en companyia de dos altres ana a dita hora y tira una arcabusada ab arcabus curt de pedre a dit Fabregues ab la qual lo fari y nafra a la ma y galta esquerra y de aquella ferida y nafra als 18 de sett. fonch mort [...].»²

El jove Miquel Mas i el batle reial

El protagonista va ser un manacorí menor d'edat anomenat Miquel Mas i ens posa de manifest la manera com actuava la justícia a mitjan segle XVII. Resulta que el susdit Mas, "poch tement a deu nostro Sr. y a la justícia temporal", el 29 de juny de 1652 va fer resistència al batle reial de Manacor, que era l'Honorable Pere Sureda, a la plaça de la vila a cosa de les 13.30 hores, públicament, ja que eren molts els qui aleshores eren en aquell lloc per ser la festa de sant Pere. Quan el batle (que duia ben visibles les insígnies del seu ofici reial) es disposava a anar a la presó a veure en Llorenç Garriga, que hi era pres, en Miquel Mas li va comparèixer apuntant-lo amb un arcabús de pedra de dos pams i mig de canó (estaven prohibits els que tenien manco de cinc pams) i l'obligà per la força a deixar lliure el detingut amb l'amenaça que si no ho feia el mataria. Evidentment, el batle no tengué altre remei que fer-ho, fugint ambdós immediatament: «per quant Miquel Mas menor fill de miquel de la vila de Manacor poch tement a deu nostro Sr. y a la justitia temporal sots als 29 juny proppasat feu valida en el balle Reyal de aquella vila en la plasa de ella publicament per trobarse molt concurrít de gent per ser dia de festa y cosa de una hora y mitge de die passat mig die en ocaseo que dit balle Reyal officiant tania pres la perçona de Llorens arriga fill de Guillem, acudi dit Miquel Mas el qual li apunta un arcabus de pedre de alguns dos pams y mig de cano ab lo cano alt amanissant de tirarli arcabusada sino deixava llibre dit garriga la qual amenasse li feu differents vegades de matarlo fins que dit balle Reyal [baix] la sua determinatio fonch forçat dexar lo dit garriga, que sen ana en companyia de dit Miquel Mas»³.

Segons el costum de l'època, tot aquell que fugia de la justícia era declarat bandejat: ningú no els podia ajudar i si eren capturats solien ser condemnats a galeres o a mort (les penes més greus eren ser degollats, penjats o escorxats). El cas d'en

Miquel Mas s'agreujava pel fet que ja havia tengut alguns problemes anteriors amb el batle; devers les 14.00 hores del 29 de febrer del mateix any l'havia apuntat amb un arcabús de tres pams i mig de canó, si bé quan va ser cridat en nom del rei perquè el deixàs en terra fugí precipitadament. Per tot això va ser citat a la Cort Reial dins el termini de tres dies per defensar-se dels delictes que havia comès, és a dir, ús d'armes prohibides, resistència a l'autoritat i posar impediments a la jurisdicció reial. Però no es va presentar, motiu pel qual el capità general del Regne, Sr. Lorenzo Ram de Montoro, feu publicar un ban pels llocs acostumats de la ciutat d'Alcúdia i de les viles i parròquies foranes que, si més no, ens demostra la duresa de la justícia aquells anys. Es pot resumir de la següent manera:

1. Aquell que portàs en Mas a la Cort Reial cobraria dels seus diners 500 lliures i, en cas que no en tengués, 150 lliures del patrimoni reial. Si qui el capturava era també delinqüent, se li faria la gràcia d'alliberar-lo de les seves penes, sempre que no estàs condemnat a galeres. Només podria ser entregat mort, mai no viu.
2. Cap persona no el podia ajudar, ni facilitar-li aliments, armes o municions (seria condemnat a mort, obligat a pagar 500 lliures i s'enderrocaria la casa on hagués habitat). Si es tenia constància que havia estat amagat en una casa sense que l'amo ho sabés, si aquest era militar seria condemnat a pagar 500 lliures i a servir el rei en un castell per temps de deu anys; si no era militar, a pagar 200 lliures i a servir de remer a les galeres de sa majestat per temps de deu anys.
3. Cap capità, patró o mariner no el podia embarcar en el seu vaixell sota pena que aquest li seria segrestat i, en cas de no ser pagat, el cremarien. Si alguna persona donava proves verídiques que havia estat embarcat, cobraria 300 lliures.

No sabem si en Miquel Mas va ser capturat o si va poder fugir. Únicament podem afirmar que quan morí el seu pare l'any 1655 demanà en el testament que els seus dos fills petits, Pere i Miquel, li fessin dir deu misses en memòria seva. Pel que fa als motius que pogueren dur-lo a actuar d'aquella manera, una acta de consentiment de matrimoni datada el 18 d'agost de 1652 ens dona la resposta: «In Dei nomine Jo Michel Mas fill de Rafel Mas y de la dona Margaritta Mas y Gallur natural de la Ciutat de Malle^a. habitador de la pnt. vila de Manacor de grat colloca en matrimoni y llegitima muller Margaritta Mas ma filla donsellà á mi comuna y á Cath^a. Mas y Font ma muller á vos Llorens Garriga fill de Guillem». A partir d'aquest document, podria demostrar-se la defensa de Miquel Mas a Llorenç Garriga pel fet que esperaven ser cunyats.

Però encara no acaba aquí la cosa. Ramon Rosselló⁴ deixa constància de com Margalida Mas, vídua de Llorenç Garriga, va haver de comparèixer l'any 1695 davant

el tribunal de la Inquisició acusada de posar un llumet als peus d'un home que havia estat penjat per ordre de la justícia. Això no obstant, va ser absolta perquè va demostrar que hi havia anat a resar. Seria tal volta el seu germà l'home penjat?

Violència de gènere

9 de juny de 1653

«[...] per quant dissapte 31 del mes de maig prop passat el mati fonch trobada Catalina Stelrich y Binimelis muller de Bernat Stelrich als. llamp morta dins de se propia casa que la te dins la vila de Manacor ajeguda en son llit y despullada, y essent estat mirat y regonegut lo cadaver de aquella per differentes personas es stat vist tenir unas blavuras en lo coll bax de la barra (?) a modo de raps ab que ses vist clarement que ses morta ab violatio y que la han offegada y dels merits de la informatio que se ha rabuda resulta culpata lo dit Bernat Stelrich als. llamp de Manacor perpetrada dita mort en persona de se propia muller y que de molt temps antes la tractava mal axi de paraula com de obres pegantli moltas vegadas y que ha cosa de un any a esta part no habitava ab ella sino seperadament seguint los vissis y mala vida y que per dos vegadas havia provat de metsinarla y no havia pogut tenir affecte sots deprevats intents que era offegar aquella privantla dels sacraments de la isglesia sens haver proveït causa alguna de part de ella per haver de perpetrar dit delicte de homicidi [...].»⁵

Assassinats premeditats

11 de febrer de 1654

«Sia a tots cosa manifesta y notoria que nosaltres Nadal Torrens y Francina Torrens y Jaume conyuges, y Antoni Torrens fill dels sobredits de la pnt. vila de Manacor habitants. Sabent y attanent que vos Bernat Bonet fill de Jaume de la mateixa vila de Manacor aura cosa de dos mesos y mitx mes o manco vos es estat fet carrech per nosaltres de sospita que taniam que vos dit Bonet seriau ab companya de altres qui matareu Nadal Torrens nostron fill [...] y germa.»⁶

2 d'abril de 1654

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com nosaltres Pere Beuça fill de Thomas, y Barth. Cabrer als. frare tots naturals que som de la pnt. vila de Manacor. Sabent y attanent que vosaltres Pere Fabregues y Jaume Blanquer als. nito de la mateixa vila vos es estat fet carrech de haver mort Thomas Beuça germa de mi dit Pere Beuça y nebot de mi dit Barth. Cabrer frare el qual cas se segui los mesos passats en dita vila de Manacor.»⁷

16 de setembre de 1654

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com jo Matheu Fons boter de Manacor, sabent y attanent que vos Antoni Grimalt de la mateixa vila de Manacor haura cosa de nou mesos poch mes, o, manco que sou estat enculpat que serieu estat en companyia de altres qui mataren la persona de Miquel Fons mon fill lo qual cas se segui dins la present vila de Manacor.»⁸

8 de febrer de 1656

«[...] consta que Rafel Frau fill de Pere de la vila de Manacor als 9 de Janer proppasat acompanyat d'un altre home tira arcabusede ab un arcabús de pedre curt a Miquel Ventayol de la qual estigue ferit de dos bales en lo jonoll esquerra y de ellas mori als 20 del mateix mes [...].»⁹

25 de desembre de 1656

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com nosaltres Nadal Torrens y Antoni Torrens son fill de la present vila de Manacor naturals, sabent y attenent que haura cosa de dos anys mes, o, manco que vos fonch fet carrech de sospita que teniem que vos Pere Sampso als. Marineta de la mateixa vila que seriau causa de la mort de Nadal Torrens fill y germa de nosaltres sobredits Torrens, el qual cas se segui dins la present vila de Manacor com de sobra esta dit.»¹⁰

19 d'agost de 1657

«Sia a tots cosa manifesta, y notoria com nosaltres Antonina V^a llexada de Joan Ballester q., Bernat Llaneras major texidor de lli, Bernat Llaneras son fill tots naturals de la pnt. vila de Manacor. Sabent y attanent que nos Jordi Vadell fill de Jordi de la mateixa vila haura cosa de nou mesos mes, o, manco vos es estat fet carrech de haver mort la persona de Joan Ballester, marit, gendre y cuñyat de nosaltres respective lo qual cas se segui los mesos passats no de proposit sino a cas en dita vila de Manacor.»¹¹

28 de novembre de 1663

Miquel Soler, fill de Pere, perdona Bartomeu Gonzales, natural de la Ciutat de Mallorca, de la mort del seu fill Joan Soler, «considerant que Deu nostro Señor nos ha enseñada la pau y estant en llibre de la creu perdona als qui el crucificaren, y que en la oratio del pater noster entre altres petitions demanam que lo Señor nos perdone com nosaltres perdonam a nostros deutors.»¹²

23 de gener de 1664

Pere Sitges, batle reial, Francina Sitges i Garcia i Pere Sitges, fill d'ambdós, «sabent y attanent que aura cosa de dos anys mes o manco que vosaltres Sebastia Melis y Barthomeu Melis germans fills de Miquel Melis de dita vila de Manacor sa

vos es estat fet carrech que vosaltres aurieu cabut en la mort de Antoni Sitges fill y germa respectiu de nosaltres».¹³

14 de març de 1664

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com nosaltres Marianna filla de Antoni Berçelo V^a lexada de Miquel Truyol parayre y Matheu Berçelo tots de la present vila de Manacor. Sabent y attanent que vos Miquel Nadal dit de les Aygos de la mateixa vila de Manacor vos es estat fet carrech de haver mort la persona de Miquel Truyol, marit y cuñyat respective de nosaltres, lo qual cas se segui haura cosa de quinze mesos mes, o, manco.»¹⁴

14 d'abril de 1664

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com nosaltres Barthomeu Çerda y Antonina Çerda y Galmes habitants del lloch de St. Llorens Descardessar soffragania de la present vila de Manacor. Sabent y attanent que vos Miquel Melis fill de Miquel de dita vila de Manacor haura cosa de sis mesos mes, o, menos se vos es estat fet carrech de haver mort la persona de Barthomeu Çerda nostron fill.»¹⁵

24 d'agost de 1665

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com nosaltres Miquel Servera y Marianna Servera y Sard conjuges habitants del lloch de Son Servera soffraganea de la vila de Arta. Sabent y attanent que vosaltres Antoni y Joan Sard germans fills de Joan Sard als. Sebastia de la vila de Manacor vos es estat fet carrech de haver mort Antoni Sard als. Duay germa y cuñyat respective de nosaltres, lo qual cas se segui haura cosa de quatre anys mes, o, manco no de proposit sino a cas en dita vila de Manacor, o, mes ver en la possessio dita la Punta.»¹⁶

Assassinats involuntaris

10 d'abril de 1654

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com nosaltres Antoni Famania y Francina Famania y Llull conyuges, y Ant. Famania y Jaume Pujol germans de la pnt. vila de Manacor habitants fills asso es jo dit Ant. Famania dels sobredits conyuges, y jo dit Jaume Pujol de la sobredita Francina Llull y Pujol ab primeras nuptias muller de Ant. Pujol. Sabent y attanent que vos Pere Binimelis fill de Pere als. Burguera de la mateixa vila de Manacor vos es estat fet carrech de haver mort a Joan Famania nostron fill de nosaltres sobredits conyuges y germa de nosaltres asso es de mi dit Antoni Famania y tambe germa de part de mare de mi dit Jaume Pujol lo qual cas se segui los mesos passats haura cosa de dos mesos mes, o, manco en dita vila de Manacor de desgratia que lo dit Joan Famania hem digue mon pare perdonauli que es desgratia que no te culpa en ninguna manera.»¹⁷

20 de juliol de 1654

«Sia a tots notori y manifest com nosaltres Sebastia Riera y Joana Riera conyuges, Catalina Riera V^a de Melchior, Antoni Riera fuster, Joan Riera y Sebastia Riera germans fills dels sobredits Sebastia Riera, y de Joana Riera, y jo dita Catalina muller del dit quondam Melchior Riera, Joan Riera fill de Joan tots de la present vila de Manacor naturals. Sabent y attanent que vosaltres Francesch Cabrer als. rotol y Pere Joan Mesquida fill de Cosme de la mateixa vila sou estats enculpats en haver mort la persona de Melchior Riera nostron fill dels sobredits conyuges, y marit de mi dita Catalina Riera V^a, y germa de nosaltres sobredits Antoni, y Joan, y Sebastia Rieras germans y honclo de mi dit Joan Riera lo qual cas se segui dins la present vila de Manacor haura cosa de un mes mes, o, manco de desgratia.»¹⁸

MALIFETES

Detingut per una arcabussada

10 de febrer de 1653

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com jo Antoni Vadell taxidor de lli natural que som de la present vila de Manacor, sabent y attanent que vos Gabriel Riera Brisano natural de la mateixa vila aura cosa de sinch o sis mesos, mes, o, manco vos es estat fet carrech de haverma tirada una arcabussada, lo qual cas se segui los mesos passats no de proposit sino a cas en dita vila de Manacor, per lo que, vos dit Gabriel Riera Brisano estau fora de vostra casa detingut en los carcers reals.»¹⁹

A cops de bastó

21 de febrer de 1653

«Sia a tots notori y manifest com jo Michel Monjo fill de Michel de la present vila de Manacor habitador. Sabent y attanent que vos Joan Ballester Feliu de la mateixa vila haura cosa de un mes y mitch mes, o, manco vos es estat fet carrech per mi de sospita que jo tania que vos seriau ab companya de altres homens qui hem donareu de bastonadas.»²⁰

Ni punyals ni armes rompudes

8 de juny de 1653

El batle reial de Manacor, mitjançant ban públic, diu, notifica i mana, entre d'altres punts, el següent: «[...] Item que no sia perçona alguna qui aporta ningun

genero de punyal sots pena de 20 £ y les armas rompudes y tres dias a la preso y altres a dita Sa S^a Ilma reservades».²¹

Ferit d'arcabussada

10 de novembre de 1653

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com jo Joan Pont fill de Miquel de la pos^o dita Monseriu del terma de Manacor del lloch de St. Llorens descartassar sabent y attanent que nos Joan Crespí del matex lloch de St. Llorens habitador natural que sou del terma de Arta, haura cosa de dos mesos mes, o, manco vos es estat fet carrech per mi de sospita que jo tania que vos seriau ab comp^a de altres homens qui hem tirareu arcabussadas de las quals jo restí farit, lo qual cas se segui los mesos passats com de sobre esta dit en dit lloch de St. Llorens descartassar.»²²

1 d'abril de 1664

«In dei nomine jo Joan Rexach parayre de la present vila de Manacor. Sabent y attanent que vos Ramon Gardell fill de Jaume haura cosa de sis dies poch mes, o, menos que hem tirareu una arcabussada de la qual resti ferit al costat esquerra.»²³

Insults a domicili

24 de maig de 1654

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com nosaltres Miquel Serra y Joana Serra y Galmes conyuges de la pnt. vila de Manacor habitants. Sabent y attanent que haura cosa de un any mes, o, manco que nos Antoni Servera als. peñyarotja vinguereu a ma propia casa de mi dita Joana Serra y Galmes, y perdereume el respecte de paraules.»²⁴

El perill de parlar descuidat al carrer

23 de setembre de 1654

«[...] resulta que Jaume Morey als. Rey de la vila de Manacor ha pegades punyalades a Melchior Riera als. Manut, nafrat de sis o set farides en differents parts del seu cos (...) consta que lo dit Jaume Morey fonch vist als 5 del present mes de 7bre. a prima nit que tira una arcabussada a dit Melchior Riera Manut estant aquell dascuydat en el portal de casa sua en conversatio de algunas perçonas, ab la qual lo fari y nafra en el muslo y bras esquerra y com lo dit dalicta sia de mal exemple y comes ab arma de foch que esta declarada per prohibida y contra perçona qui estava ofesa per les punyalades que poch dies antes li havia pegades lo mateix Jaume Morey [...]»²⁵

A la nit, dormir i silenci

28 d'octubre de 1654

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com jo Catalina Llodra y Rossello V^a de Barthomeu Llodra quondam natural que som de la present vila de Manacor. Sabent y attanent que vos Antoni Mesquida fill de Antoni de la matexa vila haura cosa de tres anys mes, o, manco vos es estat fet carrech per mi de sospita que jo tania que vos dit Antoni Mesquida seriau qui ab companyia de altres qui em perdereu el respecte de tocarme a la porta de la mia casa de nits en dita vila de Manacor.»²⁶

Coses de joves

1 de gener de 1655

«Sia a tots cosa manifesta y notoria que nosaltres Jaume Nadal y Riera, Antoni Oliver, Joan Vadell fill de Jordi, Joan Binimelis de Jordi, Joan Febrer de la plassa y Sebastia Riera fill de Melchior, tots de la present vila de Manacor. Sabent y attanent que Antoni Mesquida dit del orga lo die present se troba capturat en los carcens Reals de la Ciutat per certas pretencions tania ab differents personas una de las quals es Francina Vadell V^a de Barthomeu Vadell y altres. Sabent mes avant y attanent que la dita Vadell V^a vulla perdonar an el dit Antoni Mesquida, y aquell esser jova, y moltes vagades fan jovintuts y perden el respecte a las personas a qui deuen guardar aquell.»²⁷

Entre punyals i arcabussos

24 de gener de 1655

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com jo Melchior Riera fill de Melchior de la present vila de Manacor natural. Sabent y attanent que haura cosa de sis o set mesos mes, o, manco que vos Jaume Morey tixador de lli de la matexa vila vos es estat fet carrech de haverme donades de puñyalades, y haverme tirada una arcabussada de la qual jo resti farit.»²⁸

Intent frustrat de violació

2 d'octubre de 1655

«[...] consta que als 21 del mes de 7bre. proppasat foren vistos Miquel Lull fadri fill de Bartomeu ab companyia de Joan Soler fill de Miquel y Ramon Sitges fill de Ramon de la vila de Manacor, los quals Soler y Sitges anaven armats de arcabussos curts de pedra que estaban a lo cami de una possessio y arribant a ells una donzella

onrada filla de pares onrats que vanint de missa sen tornava a la casa de sos pares que era en dita possessio acompanyada de un germa seu y de una altre perçona, los isqueren los sobredits y dos dells que foren Joan Soler y Ramon Sitges apuntaren los arcabuzos en el germa de dita donzella perque nos mogues y lo dit Miquel Lull ana a ella y ab força y violentia la prengue per lo braç y la feu abaxar de la cavalcadura que aportava y la llansa en terra posantsi damunt de ella besantla algunas vegades y fortetjant prop de mitge hora per conexerla carnalment y deshonrarla no obstant que ella sel va resistir y volent ajudarli los qui la acompanyaven no fonch posible, però los dits Soler y Sitges ab les dites armes o destorbaven fins que a lo ultim no havent pogut complir son depravat intent lo dit Miquel Lull per la força que sempre feu la dita donzella en defensar la onra, la va dexa y sen ana ab los dits sos companyons fentlos amenases perque nou diguesan res a la justitia de lo que havia succehit [...]»²⁹

Violació

27 de febrer de 1656

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com nosaltres Matheu Martí dit de la Riba, Elisabeth Marti y Galmés conyuges y Matheu Marti, Sebastia Marti, Andreu Marti y Joan Marti germans fills que son dels sobredits conyuges de la pnt. vila de Manacor. Sabent y attanent que haura cosa de sis mesos mes, o, manco que vosaltres Miquel Llull de Bart. de Son Foradat amb companyia de Joan Soler fill de Miquel y Ramon Sitges als. Forn tots del lloch de St. Llorens descartessar i sabent y attanent que vosaltres sobredits Llull y Soler y Sitges comatheren de bell del die á Catalina Martí nostra filla y donsella.»³⁰

Paraules deshonestes... a una monja

9 de juny de 1656

«Sia a tots cosa manifesta y notoria com jo Sor Catalina Martí filla de Matheu Martí monje del convent del olivar de nostre Señora de Conceptio de la Ciutat de Mallca. ab licencia concedida ab nottari debaix scrit per lo molt Ill^o Joan Baptista desbach canonge de la Seu de Mallca. Vicari general sede vacante y per lo molt Rd. fr. Pere Roig provincial del convent de St. ffs. Sabent y attanent que vosaltres Miquel Llull fill de Barth^o ab companyia de Joan Soler fill de Miquel, y Ramon Sitges tots del lloch de St. Llorens del Cardassar habitants esservos estat fet carrech de haverme comesa de bell de die de paraules deshonestas per la qual comesa vos es estat fet carrech, y haverse rebuts processos criminals.»³¹

Detingut per dues punyalades

17 de setembre de 1657

«Sia a tots cosa manifesta, y notoria com jo Llorens Cardona fill de Pere natural de la illa de Menorca de la vila de Mavo personalment atrobat en la pnt. vila de manacor sabent y attanent que als 16 del pnt. mes son estadas pegadas dues puñyaladas de las quals jo hem troba farit y en dit cas estar enculpat Pere Sitges fill de Julia de la matexa vila de Manacor per lo qual se troba lo die pnt. detingut en los carcens Reals.»³²

Punyalada involuntària (?)

31 de desembre de 1633

Bartomeu Riera “Garba”, fill de Sebastià, «sabent y attanent que haura cosa de un mes mes, o, manco que vos Sebastia Riera fill de Sebastia se vos es estat fet carrech de haverme pegada una puñyalada, lo qual cas se segui dins dita vila de Manacor no de proposit».³³

Perdó per amor de Déu

30 de setembre de 1664

«Sia a tots cosa manifesta com jo Pere Fons fill de Hieroni als. Bononat de la present vila de Manacor. Sabent y attenent que haura cosa de dos mesos, mes, o, manco que vos Guillem Homar als. Satinets sou estat enculpat en haverme pegada una puñyalada de la qual jo resti ferit y considerant jo que es de pit noble perdonar injurries y agravis y dexarho tot en les mans de Deu, qui es la Summa bondat y misericordia. Per ço no per dol, ni per forsa ni per amenasses ni per temor ni altres respectes humans sino purament per amor de Deu, vos perdon.»³⁴

Inculpat injustament

4 de novembre de 1665

«In Dey nomine jo Francina Delmau donzella de la present vila de Manacor. Sabent y attanent que estos mesos passats jo haver donat certa quexa contra de vos Matheu Joan als. Marsal de dita vila de Manacor en que Francina Delmau ma neboda trobantse en dita vila en lo lloch dit lo hort de la torra del P. Ugo Berard que vos haviau solicitada³⁵ y volguda violantar aquella de lo qual estava jo molt agravada de que doni quexa a Su Ilma. y feta diligentia en averiguar el cas si era veritat per ser dita ma neboda dement y de poch judici, y com ma haja constatat que vos dit Matheu Joan lo matex dia y hora vos trobaveu fora a la torra de Cala Manacor ab companyia de

molta gent, personas fidedignes y de molt bona conscientia dient que vos trobaveu en dit lloch el temps que dita ma neboda em manifesta lo susdit, y jo despres haverla interrogada una i moltas vagadas y haverme dit que en reho de tot lo que me havia dit y manifestat no era veritat antes be que eren sens culpa y que no vos havia vist y de la manera me havia dit no era passat antes be no es conexia per dit efecte en cosa alguna, y considerat lo poch judici que dita ma neboda te, y lo poch credit se deu donar a sos dioxos, y vos en dit cas esser sens culpa.»³⁶

Furt sense culpa

15 de novembre de 1665

«Sia tots cosa manifesta y notoria com nosaltras joana Sempso V^a lexada de Andreu Riera als. Gran, Melchior y Andreu Riera germans fills dels dits conjuges de la present vila de Manacor. Sabent y atnent que haura cosa de tres anys mes, o, manco se vos es estat fet carrech de cert furt a vos Guillem Cabrer als. Cirga de la dita vila de Manacor. Sabent mes havant y atnent per lo duit cas haverse rebuts processos criminals per los ministres de la regia cort contra de vos. Sabent mes avant y atnent que vos en dit cas esser sens culpa.»³⁷

MORTS SOBTADES O DE DESGRÀCIA

10 de novembre de 1692

És enterrada a la parròquia Francina Parera Truyols, filla de Bartomeu i Joana, donzella pobra. “No rebe segament algu per ser trobada morta.”³⁸

3 d'octubre de 1694

És enterrat a la parròquia Sebastià Oliver Bauçà, fill de Cristòfol i Joana. “No rabe sagrament algu perque mori repentinement.”³⁹

9 de novembre de 1694

És enterrat a la parròquia Pere Llull Peretó “Fosc”, fill de Ramon i Anna. “No rabe sagrament algu per ser mort de repente.”⁴⁰

27 d'abril de 1695

És enterrat a la parròquia el mestre picapedrer Pere Muntaner Mas, fill de Pere i Elisabet. “No rabe sagraments per ser mort repentinement.”⁴¹

16 de desembre de 1696

És enterrada al convent de Sant Vicenç Ferrer Elisabet Cabrer Riera, donzella,

filla de Jaume i Elisabet. “No rabe sagrament algu per ser trobada morta.”⁴²

19 de desembre de 1696

És enterrat a la parròquia Nadal Ferrer Mascaró, fill de Gabriel i Maria. “No rabe sagrament algu per ser mort repentinement.”⁴³

10 de setembre de 1699

És enterrat a la parròquia Martí Riera Gil “Luey”. “Solament rabe el sagrament de extremaunçio per ser mort repentinement.”⁴⁴

1 de desembre de 1699

És enterrat a la parròquia el mestre fuster Antoni Sureda Frau, fill de Joan i Antonina. “No rabe sagrament algu per ser mort repentinement de desgracia de cayguda de coalcadura dins el terme de la vila de Falanig.”⁴⁵

4 de març de 1700

És enterrat a la parròquia Jordi Caldentey Sansó, fadrí, fill de Guillem i Joana. “No rabe ningun sagrament per ser mort repentinement.”⁴⁶

9 de novembre de 1700

És enterrat a la parròquia Francesc Vallespir Puig, fill de Joan i Joana. “Ni menos rabe sagrament algu perque se troba mort en el pou de Son Pereto desta vila.”⁴⁷

21 de novembre de 1700

És enterrat a la parròquia Pere Quetglas Bauçà, fill d'Antoni i Clara, d'ofici trencador. “No rabe sagrament algu perque morí repentinement de un pañall de le pedrere que ly caygue damunt.”⁴⁸

26 de gener de 1701

És enterrat a la parròquia Sebastià Llull Pasqual “Coure”, fadrí, fill de Jaume i Joana. “Mori de desgracia de una scopetada.”⁴⁹

12 d'abril de 1703

És enterrada a la parròquia Catalina Caselles Vidal, filla d'Antoni i Joana. “No rabe ningun sagrament perque mori repentinement.”⁵⁰

15 d'abril de 1703

És enterrat a la parròquia Pere Llull Peretó, fill d'Antoni i Francina. “No rabe sagrament algu perque lo trobaren mort, a mes que era semifactuo.”⁵¹

3 de maig de 1703

És enterrada a la parròquia Catalina Gil Cabrer, filla de Guillem i Francina,

muller de Sion Riera “Cabe”. “Rabe solament lo sacrament de extremauncio y el de penitencia sub conditione, perque mori de gota.”⁵²

27 de juny de 1703

És enterrada a la parròquia Catalina Gelabert Fullana, filla de Jeroni i Magdalena, muller de Sebastià Rossel. “Rabe solament lo sacrament de extremaunçio per ser morta frenetica.”⁵³

2 de setembre de 1703

És enterrat a la parròquia Sebastià Mesquida Llull “Guiscos”, fadrí, fill de Joan i Antonina. “No feu testament ni obras pias per quant mori de desgracia ferintse assi matex ab una arcabussade.”⁵⁴

EXECUCIONS I PRESOS PORTATS A CIUTAT

1641

Els ferrers Onofre Vaquer, Bernat Salas i Pere Salas cobren 6£ 15s 6d “per grillons y matrilles per nostre huniversitat per aportar los bendetjats en Ciutat”.⁵⁵

1641

La vídua Joana Puig cobra 2£ 10s per haver tengut a ca seva el jutge Lluís Armella, quan anà a Sant Llorenç per la mort d'Antoni Rossell⁵⁶.

1641

A la visita pastoral feta el 25 d'abril de 1641 pel doctor Diego Desclapés Montornés es va escriure la següent ordinació: «Item ordenaron y mandaron que de aqui adelante ningun bandido ni otra persona pueda estar retirado en la yglesia si no es por espacio de 24 horas, y el que pretendiere estar mas tiempo retirado en ella haviendosele hecho notorio este auto de Visita, yncurra en la pena de ex Comunión Mayor latae sententiae, despues de seis horas de haversele hecho notorio que se le señalan por tres terminos de primera, segunda, peremptoria monición»⁵⁷.

1644

Bartomeu Riera i els seus companys perceben de la Vila 9£ 10s per haver aixecat les forques, mentre que la vídua de Bernat Font en guanyava 1L 16s “per haver tinguts los verdugos en se case”.⁵⁸

1645

Miquel Soler cobra 3£ 17s “per lleña prengueren de sa casa quant teniem la isglesia circuida de guardes”.⁵⁹

1647

Llorenç i Guillem Garriga cobraren 1£ 10s “per aver aportat un home que trobaren a la mar mort”.⁶⁰

1654

Bartomeu Llaneres declara haver rebut de mans del clavari 1£, 6s i 4d “per pa, vi, oli, que prengueren de se case per donar a manjar a Antoni Santandreu, Jaume Pasqual bendatjats que tanim a los carçes”.⁶¹

1657

La Vila entrega 3£ al procurador fiscal de la cort criminal “per los gastos y traballs del verdugo y altres ministres per llavar lo cap al dit Esteva Sampso sentenciat y posarlo alli ahont los designaren”.⁶²

1657

Els fusters Antoni Riera i Bartomeu Bonet cobren 2£ i 10s “per haver fetas las forcas y ascalla per santansiar Steva Sampso”.⁶³

1659

14£ i 16s als fusters i ferrers “per lo cadafal y gabiada, posar lo cap de Miquel Gil alias Varech”.⁶⁴

1665

Bartomeu Sansó, pescador, percep 1£ i 10s “per pex compraren per los comissaris quant vingueren ab lo Dr. Mora”.⁶⁵

1666

«A 27 Setembre 1666 al matí sentenciaran en Alsamora de la vila de Manacor, casat ab una de Campos, dita Amallera de llinatge Llabrés, y li donaren volta de garrot, y mort lo aportaren en Ciutat ahont arribá á las 2 de la tarde, y el posaren penjat en un palo en el carrer del Sol devant casa del senyor Jordi Catllar, per haver mort proditoriament á un tal Castelló qui estava devant dita casa del Sr. Catllar, donantli una carta en las mans y mentras la lletgia li tirá arcabussada y morí; estigué penjat en dit palo fins á la nit, y li tallaren una ma, y tornaren el cadaver á Llummayor á fer quarters per posar á diferents llochs.»⁶⁶

1667

La Vila paga 2£ al fuster Antoni Riera “per haver alsadas y derribadas las forcas quant feren justitia de Jaume Perello”.⁶⁷

1669

Joan Parera i els seus companys reberen del clavari 1£ i 16s per haver portat pres a Ciutat Macià Ribes⁶⁸.

NOTES

- ¹ XAMENA, Pere. *El problema dels bandejats a Mallorca*. Manacor: Col. Papers de sa Torre, núm. 17. Ajuntament de Manacor, 1990.
- ² AMM. CR 70. S/f.
- ³ AMM. CR 70. S/f.
- ⁴ Rosselló, Ramon. *Notes històriques de la inquisició a Manacor*. Felanitx: Gràfiques Llopis, 1997. [Pàg. 36]
- ⁵ AMM. CR 70. S/f.
- ⁶ APD. B-II-21. S/f.
- ⁷ APD. B-II-21. S/f.
- ⁸ APD. B-II-21. S/f.
- ⁹ AMM. CR 70. S/f.
- ¹⁰ APD. B-II-22. S/f.
- ¹¹ APD. B-II-22. S/f.
- ¹² APD. B-III-1. S/f.
- ¹³ APD. B-III-1. S/f. Segons el llibre de defuncions corresponent (APD. B-I-6. Pàg. 119). Antoni Sitges, dit de Son Sitges, fadrí, va ser enterrat el 14 de setembre de 1661.
- ¹⁴ APD. B-III-1. S/f. Segons el llibre de defuncions corresponent (APD. B-I-6. Pàg. 118). Miquel Truyol Andreu, fill de Domingo i Caterina, va ser enterrat el 6 d'agost de 1662.
- ¹⁵ APD. B-III-1. S/f.
- ¹⁶ APD. B-III-1. S/f.
- ¹⁷ APD. B-II-21. S/f.
- ¹⁸ APD. B-II-21. S/f.
- ¹⁹ APD. B-II-21. S/f.
- ²⁰ APD. B-II-22. S/f.
- ²¹ AMM. CR 70. S/f.
- ²² APD. B-II-21. S/f.
- ²³ APD. B-III-1. S/f.
- ²⁴ APD. B-II-21. S/f.
- ²⁵ AMM. CR 70. S/f.
- ²⁶ APD. B-II-21. S/f.
- ²⁷ APD. B-II-21. S/f.
- ²⁸ APD. B-II-21. S/f.
- ²⁹ AMM. CR 70. S/f.
- ³⁰ APD. B-II-22. S/f.
- ³¹ APD. B-II-22. S/f.
- ³² APD. B-II-22. S/f.
- ³³ APD. B-III-1. S/f.

³⁴ APD. B-III-1. S/f.

³⁵ Al text original aquesta paraula substitueix a la de “forsada”, que va ser ratllada.

³⁶ APD. B-III-1. S/f.

³⁷ APD. B-III-1. S/f.

³⁸ APD. B-III-2. S/f.

³⁹ APD. B-III-2. S/f.

⁴⁰ APD. B-III-2. S/f.

⁴¹ APD. B-III-2. S/f.

⁴² APD. B-III-2. S/f.

⁴³ APD. B-III-2. S/f.

⁴⁴ APD. B-III-2. S/f.

⁴⁵ APD. B-III-2. S/f.

⁴⁶ APD. B-III-3. S/f.

⁴⁷ APD. B-III-3. S/f.

⁴⁸ APD. B-III-3. S/f.

⁴⁹ APD. B-III-3. S/f.

⁵⁰ APD. B-III-3. S/f.

⁵¹ APD. B-III-3. S/f.

⁵² APD. B-III-3. S/f.

⁵³ APD. B-III-3. S/f.

⁵⁴ APD. B-III-3. S/f.

⁵⁵ AMM. “Sentències, 1640-1677”. II 256. P. 9.

⁵⁶ AMM. “Sentències, 1640-1677”. II 256. P. 25v.

⁵⁷ *Visita Pastoral a les parròquies de la Part Forana de Mallorca l'any 1641*. Transcripció i notes de Josep Estelrich i Costa. Palma, 1996 [Pàg. 58]

⁵⁸ AMM. “Sentències, 1640-1677”. II 256. P. 56.

⁵⁹ AMM. “Sentències, 1640-1677”. II 256. P. 59v.

⁶⁰ AMM. “Sentències, 1640-1677”. II 256. P. 88v.

⁶¹ AMM. “Sentències, 1640-1677”. II 256. P. 196.

⁶² AMM. “Sentències, 1640-1677”. II 256. P. 233.

⁶³ AMM. “Sentències, 1640-1677”. II 256. P. 236.

⁶⁴ AMM. “Sentències, 1640-1677”. II 256. P. 259.

⁶⁵ AMM. “Sentències, 1640-1677”. II 256. P. 342v.

⁶⁶ CAMPANER, Álvaro. *Cronicón Mayoricense*. Tercera edició. Palma, 1984. [Pàg. 468-469]

⁶⁷ AMM. “Sentències, 1640-1677”. II 256. P. 346v.

⁶⁸ AMM. “Sentències, 1640-1677”. II 256. P. 380.